

5. Лушин С. И. Ценность. Цена. Стоимость. — М.: Юристъ, 2001. — 80 с.
6. Миронов А. В. Понятия ценности, виды и иерархия ценностей // Социально-гуманитарные знания. — 2007. — №1. — С. 92—105.
7. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. — 5-е изд. — М., 1987.
8. Шухов Н. С. Ценность и стоимость (опыт системного анализа). — М.: Издательство стандартов, 1994. — Ч. 2. — Вып. 1. — 364 с.
9. Энджел Д. Ф., Блэкуэм Р. Д., Миниард П. У. Поведение потребителей. — СПб.: Питер Ком, 1999.
10. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика. — М.: АКАНИС, 1996. — 272 с.
11. Jack R. Meredith, Scott M. Shafer. Operations Management for MBAs. — Wake Forest University: John Wiley & Sons, Inc., 1999. — 361 p.
12. Simon Knox and Stan Maklanm. Competing on Value: Bridging the Gap Between Brand and Customer Value. — London, UK: Financial Times, 1998.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2008

УДК 338.33

І. В. Артюхова

МОДЕЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА САНАТОРНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ

АНОТАЦІЯ. В статті розглянуто основні елементи механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортного комплексу та розроблено модель керування ними. Моделювання механізму створено на основі системного підходу, що дозволяє дослідити зв'язок та вплив всіх елементів механізму.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: механізм, конкурентоспроможність, якість послуги, рекреаційна галузь, моделювання системи керування, чинники конкурентоспроможності.

На сучасному етапі економіки України виробничий і економічний потенціал рекреаційної сфери не може ефективно використовуватися й відтворюватися, якщо не буде сформовано відповідний механізм забезпечення конкурентоспроможності санаторно-курортних організацій.

Розробка механізму забезпечення конкурентоспроможності являється одним з найважливіших завдань організації, без рішення якого дуже складно вижити на ринку в умовах конкуренції й одержати високий економічний результат від своєї діяльності.

Погоджуючись із А. Вороновим у тому, що «вихідним пунктом вивчення конкуренції є дослідження функціонування її механізму» [1, с. 21], зазначимо, що механізм — це не просте накопичення складових його елементів, а упорядкована побудова, що забезпечує їхню взаємодію у комплексі. Більше того, це «логічна сукупність форм, методів, інструментів, що створюють умови для ефективного функціонування ринку» [2, с. 66].

Відповідно до найзагальнішої схеми побудови механізму, він містить у собі наступні елементи:

- суб'єкт як рушійна сила, що з визначеною метою запускає в дію даний механізм;
- цілі як заплановані бажані результати дії механізму;
- методи як інструментарій, способи й технології процесів досягнення поставленої мети;
- засоби як сукупність видів і джерел ресурсів, що використовуються для досягнення цілей;
- об'єкти — господарське середовище, економічні явища [3, с. 45].

Проблему забезпечення конкурентоспроможності економічних об'єктів різних рівнів вивчають як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. В першу чергу, вважаємо необхідним виділити роботи Ю. Ю. Александрової [2], А. Воронова [1], українських вчених В. Л. Дикань [4], В. Є. Реутова, Н. З. Вельгош [5]. Однак питання формування механізму забезпечення й керування конкурентоспроможністю конкретно санаторно-курортної організації з урахуванням її специфічних особливостей функціонування практично не розглядаються в сучасній науковій літературі. У цьому зв'язку ставимо завданням дослідити дане питання і запропонувати концептуальний підхід до розробки й розгляду елементів механізму забезпечення конкурентоспроможності рекреаційного підприємства.

Зазначимо, що методологія наукового пізнання таких складних досліджуваних об'єктів, як механізмів керування, у тому числі механізмів керування конкурентоспроможністю підприємства, ставить завданням об'єднання розрізнених процесів керування, функцій і заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства в єдину систему цілеспрямованих управлінських впливів. У нашому дослідженні пропонуємо звернутися до про-

цесу моделювання, який дозволяє розглядати об'єкти керування на моделях і припускає побудову й вивчення моделей стосовно до існуючих і проєктованих об'єктів. При цьому об'єкти, які аналізуються, представимо з точки зору системного підходу, що дозволить показати взаємозв'язок організації з зовнішнім середовищем. Модель механізму, що розробляється, може являти собою логічний, інформаційний або економіко-математичний опис взаємозв'язку й взаємодії підсистем, їхніх компонентів, функцій, які відбивають істотні властивості об'єкта та процесу керування ним.

Загальна логічна схема застосування процесу моделювання до розробки механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства санаторно-курортного комплексу передбачає наступний спектр завдань.

Першим завданням є розгляд основних вимог до теоретичної розробки та втілення в практику моделі забезпечення конкурентоспроможності організації.

По-друге, нами передбачається використання комплексного підходу до розробки моделей. Такий підхід включає елементи макроекономічного й мікроекономічного моделювання стосовно до досліджуваного об'єкта.

Справа в тім, що зміст механізму керування конкурентоспроможністю розрізняється залежно від рівня конкурентного поля, тобто можна виділити особливості керування конкурентоспроможністю на макро- і мікрорівнях. На нашу думку, особливе значення має розгляд механізму керування конкурентоспроможністю на мікрорівні, оскільки це керування здійснюється на рівні організації, а об'єктом керування є весь її потенціал. Саме організація має необхідні ресурси, підприємницьку ініціативу, кадри; від уміння, цілеспрямованості й ініціативності самої організації залежить, у якому ступені вона може використовувати свій внутрішній потенціал і можливості зовнішнього середовища для досягнення високого рівня конкурентоспроможності.

При мікропідході об'єкт розглядається «зсередини» і вивчається внутрішня структура системи керування, внутрішні зв'язки її підсистем. Основною особливістю мікромоделі служить її значна залежність від зовнішнього середовища, його суб'єктів та чинників, тому елементи мікросередовища повинні розглядатися з урахуванням таких умов. При макропідході аналізований об'єкт розглядається як єдине ціле «ззовні», шляхом укрупненого моделювання, вивчаються «входи» і «виходи» системи, їхня взаємна залежність.

По-третє, процес моделювання передбачає виявлення комплексу раціональних методів керування конкурентоспроможністю підприємства, а також послідовність їх введення й використання. Механізм забезпечення конкурентоспроможності організації являє собою сукупність засобів і методів, за допомогою яких здійснюється вплив на весь наявний внутрішній потенціал організації, на керовані параметри зовнішнього середовища, з урахуванням тенденцій ринкової ситуації. Для забезпечення бажаного рівня конкурентоспроможності необхідна комплексна робота всіх елементів механізму. Відсутність якої-небудь ланки порушить послідовність і приведе до збою функціонування механізму керування.

Відповідно принципам наукової теорії керування в процесі розробки моделі системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства необхідно враховувати такі вимоги:

1. Розгляд системи забезпечення конкурентоспроможності як комплексної, складної, динамічної системи, що є підсистемою базової системи — системи загального менеджменту підприємства. Це спричиняється необхідністю правильного розуміння принципу ієрархічності й необхідності членування єдиної системи загального менеджменту підприємства на підсистеми різних рівнів.

2. Необхідність структуризації системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства, зміст якої складається у виділенні системи на властиво внутрішню систему й зовнішнє середовище.

3. Виділення складових частин системи на підсистеми, виявлення їхніх компонентів, раціональної організації зв'язків і відносин між підсистемами моделі.

4. Наявність ефективного зворотного зв'язку, властивого системі керування й покликаною забезпечити успішне коригування результатів процесу керування, виходячи зі ступеня досягнення цільової конкурентної політики підприємства й пропонованих вимог зовнішнього середовища, у тому числі вимог у задоволенні потреб споживачів, інвесторів, замовників.

5. Можливість виявлення потенціалу конкурентоспроможності підприємства шляхом моделювання чинників, що впливають, і оптимізації процесів керування, коли всі наявні ресурси (матеріальні, трудові, фінансові) уже витрачені, а прогнозований рівень конкурентоспроможності підприємства не досягнуто.

На рис. 1 представлена побудована нами модель системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства санаторно-курортного комплексу, яка зображує зовнішнє середовище, компоненти (підсистеми) внутрішнього середовища та механізм зв'язків між ними.

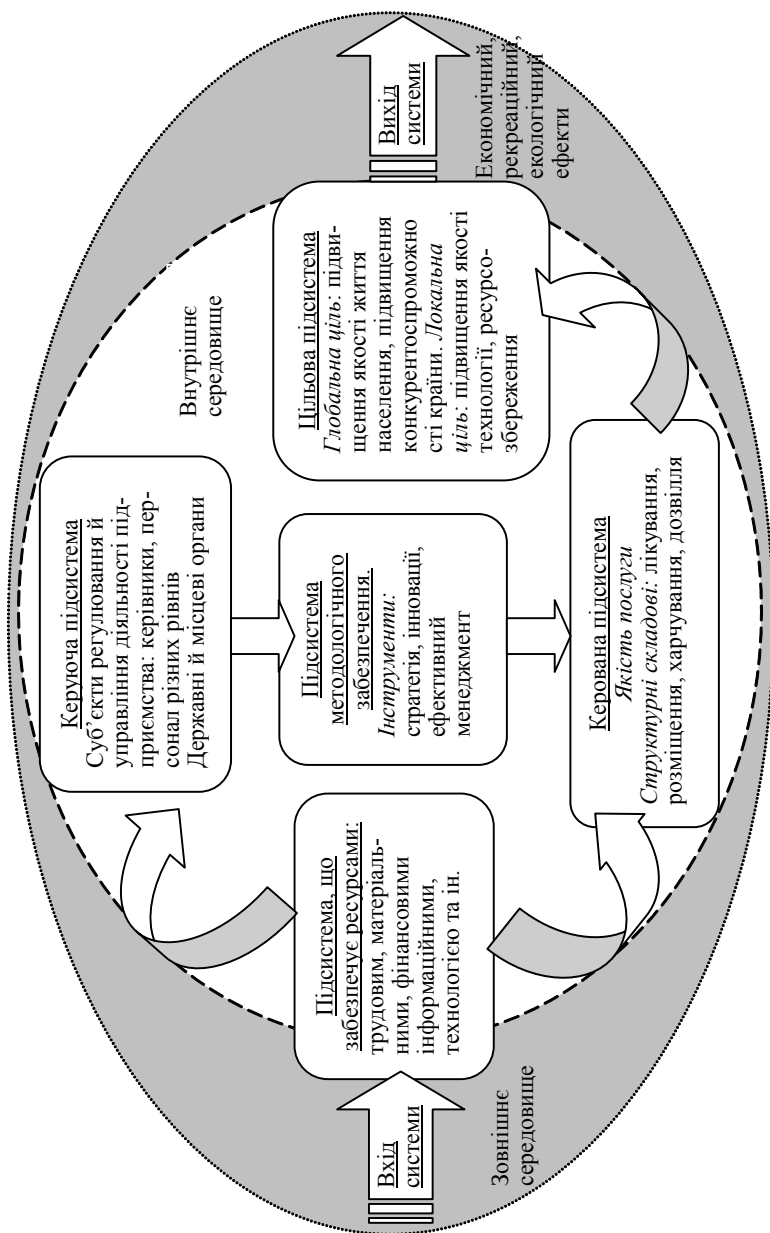

Рис. 1. Модель системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства санаторно-курортного комплексу

У нашій поданні внутрішня структура моделі системи забезпечення конкурентоспроможності підприємства, ґрунтуючись на системному підході, повинна розглядатися в складі: керуючої підсистеми; керованої підсистеми; цільової підсистеми; підсистеми, що забезпечує ресурсами й підсистеми методологічного забезпечення.

Як відмічено на рис. 1, керуюча підсистема, яка складається з керівників підприємства, персоналу різних рівнів, контролюючих державних органів, впливає на керовану підсистему. У нашому підході — це послуга, якість якої виступає ключовим елементом забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Причому, важливим є забезпечення якості всіх структурних складових санаторно-курортної послуги (лікування, розміщення, харчування, дозвілля), характеристики яких формуються під впливом ресурсів підприємства, наданих зовнішнім середовищем та керованих суб'єктами внутрішньої зони.

Керуюча підсистема, використовуючи елементи підсистеми, що забезпечує ресурсами та за допомогою функціональних інструментів (ефективного менеджменту, стратегії, маркетингу, логістики, інноваційної діяльності), забезпечує високу якість й, відповідно, конкурентоспроможність рекреаційного продукту. У результаті досягаються локальні та глобальні цілі підприємства, які виражені проявом позитивних ефектів, у тому числі й на зовнішнє середовище.

У представленій моделі складовими компонентами зовнішнього середовища розглядаються: суб'єкти зовнішнього середовища (споживачі, населення країни в цілому, постачальники, конкуренти, інвестори, державні органи, кредитно-фінансові установи та ін.); чинники макросередовища (економічні, природні, політичні, екологічні, нормативно-правові, міжнародні і т. д.).

До найважливіших компонентів «входу» досліджуваної системи керування конкурентоспроможністю підприємства санаторно-курортного комплексу варто віднести:

- ступінь впливу держави (регіональних структур) на розвиток рекреаційної галузі шляхом здійснення інвестиційної, податкової, антимонопольної політики;
- рівень платоспроможного попиту в регіоні на лікувально-оздоровчі послуги;
- ступінь доступності організацій санаторно-курортного комплексу до ресурсів (інвестиціям, сучасним технологіям і ін.) та якість цих ресурсів;
- чинність конкуренції на конкретному сегменті ринку послуг.

До компонентів «виходу» системи забезпечення конкурентоспроможності рекреаційного підприємства відносяться прояви соціального, економічного, рекреаційного та інших позитивних ефектів, які характеризуються таким чином:

- надання рекреаційної послуги, що задовольняє вимоги споживачів за якісними та ціновими характеристиками;
- підвищення відрахувань у державний бюджет;
- задоволення суспільних потреб у цілому і потреб інвесторів та замовників;
- забезпечення зайнятості населення;
- більш високий прибуток для подальшого розвитку підприємства;
- завоювання більшої долі ринку;
- дійове ресурсозбереження й захист навколишнього середовища;
- інноваційний внесок у розвиток галузі та ін.

Отже, запропонований механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства санаторно-курортного комплексу дозволяє вирішити важливе завдання: соціально-економічний розвиток не тільки на рівні підприємства, але й економіки країни в цілому.

Подальшою розробкою в області керування конкурентоспроможністю рекреаційного підприємства повинна стати комплексна методика оцінки досягнутих результатів, яка буде використовуватися для аналізу ефективності впровадження в практику запропонованого нами механізму.

Необхідно зазначити, що введення запропонованого механізму в практику повинне будуватися на принципах цільової сумісності, безперервності, плановірності, динамізму, науковості й обґрунтованості прийнятих рішень, сумісності особистих, колективних і державних інтересів у керуванні, а також безперервного стратегічного управління й максимального відбиття специфічних умов господарювання організації в стратегії конкурентоспроможності.

Література

1. *Воронов А.* Конкуренция в XXI веке // Маркетинг. — 2001. — № 5. — С. 20—26.
2. *Александрова Ю. Ю.* Современное содержание механизма конкуренции // Проблемы современной экономики. — 2007. — № 1 (21). — С. 66—71.
3. *Сивкова С. В.* Концептуальный подход к формированию механизма управления конкурентоспособностью санаторно-курортных орга-

низаций // Проблемы современной экономики. — 2006. — №1 (17). — С. 44—50.

4. Дикань В. Л. Обеспечение конкурентной устойчивости предприятия: Монография. — Харьков: Основа, 1995. — 160 с.

5. Реутов В. Е., Вельгош Н. З. Управление конкурентоспособностью: Монография. — Симферополь: Таврия, 2005. — 200 с.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2008

УДК 311.21

З. П. Бараник, доцент,
О. А. Петухова, здобувач,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ НА РИНКУ ПРАЦІ

АНОТАЦІЯ. В статті науково обґрунтовано необхідність гендерного підходу до аналізу та оцінювання зайнятості населення на ринку праці. Запропоновано гендерні індикатори, щодо поліпшення умов праці жінок, забезпечення рівних з чоловіками можливостей працевлаштування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: гендер, гендерна система, гендерний контракт, ринок праці, зайнятість, стать, гендерні індикатори.

Проведення гендерної політики в економічній сфері передбачає встановлення однакових можливостей працевлаштування, зайнятості, вибір професій або спеціальності, створення умов для відновлення професійної спроможності обох статей, гідну оплату праці, рівний доступ до фінансових допомог і позик, рівний доступ до підприємницької діяльності та реалізації права власності, вироблення особливої політики для тих, хто проживає в сільській місцевості, розвиток гендерної статистики у різних сферах.

Значний внесок у розробку теоретичних питань щодо формування гендерної політики, аналізу зайнятості на ринку праці у розрізі статі зробили такі економісти світового рівня, як Е. Лібанова, В. Онікієнко, О. Палій, С. Пирожков, В. Стешенко, С. Стеценко, І. Чернишов, В. Швець та ін., які досліджували окремі складові процесу зайнятості населення.